

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้วรรณกรรมท้องถิ่น โดยการจัดการความรู้
ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามรายละเอียด ดังนี้

1. ระเบียบวิธีวิจัย
2. ขอบเขตของการวิจัย
3. เครื่องมือในการวิจัย
4. วิธีดำเนินการวิจัย
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ระเบียบวิธีวิจัย

วิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology) กล่าวคือ มีทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและ
คุณภาพ โดยการสำรวจร่วมกิจกรรมในฐานการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมทั้งเก็บข้อมูล
เป็นระยะ ๆ กับบุคคลที่เกี่ยวข้อง (ชาย โปธิสิตา. 2550)

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย
 - 1.1 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนบ้านเม็กดำ อำเภอพิบูลย์รักษ์
จังหวัดมหาสารคาม ปีการศึกษา 2552 จำนวน 27 คน ได้มาโดยการเลือกเจาะจงผู้มีปัญญาท้องถิ่น
ในชุมชนเม็กดำ จำนวน 3 คน
 2. กรอบเนื้อหา สารการเรียนรู้ภาษาไทย สารที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นในชุมชนเม็กดำ ตำบลเม็กดำ อำเภอพิบูลย์
รักษ์ จังหวัดมหาสารคาม โดยการสำรวจระดับความต้องการและจัดเวทีสนทนาเลือกสาระที่
ชุมชน ผู้เรียนมีความต้องการมากที่สุด
 3. ระยะเวลา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 สถานที่วิจัยโรงเรียนบ้านเม็กดำ ชุมชน
เม็กดำ ตำบลเม็กดำ อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดมหาสารคาม

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบไปด้วย 8 ชนิด คือ

1. เครื่องมือเชิงปริมาณ
 - 1.1 แบบสำรวจ (Inventories)
2. เครื่องมือเชิงคุณภาพ
 - 2.1 การสนทนากลุ่ม (Focus Group)
 - 2.2 เรื่องเล่าเร้าพลัง (Storytelling)
 - 2.3 การสกัดข้อมูลความรู้
 - 2.4 การสังเคราะห์แก่นความรู้
 - 2.5 แบบบันทึกผลหลังการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ (After Action Review)
 - 2.6 การถอดบทเรียน (Lesson distilled)
 - 2.7 เวทียืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูล

วิธีดำเนินการวิจัย

1. แบบสำรวจ (Inventories) เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ปกครองนักเรียน ครู โรงเรียนบ้านเม็กคำ นักเรียนของโรงเรียนบ้านเม็กคำ ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยจัดทำแบบสำรวจทั้งลักษณะปลายปิด (Close-ended Question) และปลายเปิด (Open-ended Question) แบบปลายปิดผู้ตอบสามารถเลือกตอบตามที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ให้เพียงข้อเดียว ส่วนปลายเปิดผู้ตอบสามารถตอบได้อย่างอิสระตามความเหมาะสม ลักษณะของเครื่องมือแบ่งเป็น 4 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1. เป็นคำถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสำรวจเป็นแบบลักษณะแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสำรวจเกี่ยวกับความต้องการการเรียนรู้วรรณกรรมท้องถิ่น เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด จำนวน 10 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสำรวจความต้องการวรรณกรรมท้องถิ่นที่ต้องการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ตอนที่ 4 แบบสำรวจแบบปลายเปิด (Opened Questionair)

1.1 ขั้นตอนการสร้างแบบสำรวจ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสำรวจตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับทฤษฎี แนวคิดการดำเนินการ สำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่น กรอบแนวคิดของการวิจัย รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้
2. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสำรวจโดยประยุกต์จากเทคนิคการสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย (บุญธรรม กิจปรีดาวิสุทธิ, 2534)
3. สร้างแบบสำรวจขึ้นมาจำนวน 1 ฉบับ โดยครอบคลุมลักษณะที่ดีของแบบสำรวจ
4. นำแบบสำรวจไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอคำแนะนำและตรวจสอบความถูกต้อง ตลอดจนลักษณะการใช้ภาษา
5. นำแบบสำรวจที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ดังนี้
 - 5.1 ด้านความตรงของเนื้อหา (Content Validity) ผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบ มีจำนวน 2 ท่าน คือ นายสมานธิ พินิจกิจ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเม็กดำ วุฒิกการศึกษา ค.ม. บริหารการศึกษา และนางทิพย์วิมล ดวงเวียงคำ ครูโรงเรียนบ้านเม็กดำ วุฒิกการศึกษา ศศ.ม. ไทยคดีศึกษา
 - 5.2 ด้านความตรงตามโครงสร้าง (Consyruact Validity) ผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบ มีจำนวน 1 ท่าน คือ นางกรรณิการ์ พัฒตนิตศักดิ์ ครูโรงเรียนบ้านเม็กดำ วุฒิกการศึกษา ค.ม. หลักสูตรและการสอน
 - 5.3 ด้านความถูกต้องของรูปแบบ (Fomat) ผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบมีจำนวน 1 ท่าน คือ นายสมพงษ์ บุญอยู่ ครูโรงเรียนพยุภคภูมิวิทยาการ วุฒิกการศึกษา กศ.ม. วิจัยการศึกษา
 - 5.4 ด้านการใช้ภาษา (Wording) ผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบมีจำนวน 1 ท่าน คือนางพรทิพย์ โมกศรี ครูโรงเรียนบ้านเม็กดำ วุฒิกการศึกษา กศ.ม. จิตวิทยาแนะแนว ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
6. ปรับปรุงแก้ไขแบบสำรวจตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและนำเสนออาจารย์ปรึกษาวิทยานิพนธ์
7. นำแบบสำรวจที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว นำเสนอผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมเพื่อพิจารณา

ความสอดคล้องของข้อคำถามกับจุดประสงค์ของการวัด โดยใช้ IOC (Index of Item Objective Congruence) โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.6 ถึง 1.00 ปรากฏว่าแบบสำรวจระดับความต้องการจัดการเรียนรู้วรรณกรรมท้องถิ่นที่สร้างขึ้นมีค่า IOC เฉลี่ยเท่ากับ 0.9

8. นำแบบสำรวจที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้มีปัญญาท้องถิ่น ผู้ปกครองนักเรียน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านเหล่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำนวน 40 คน

9. นำข้อมูลที่ได้มาตรวจให้คะแนนและวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (บุญชม ศรีสะอาด. 2545)

10. คัดเลือกแบบสำรวจ ได้จำนวน 10 ข้อ ซึ่งมีค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.50 – 1.0 ปรากฏว่ามีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.890

11. จัดพิมพ์แบบสำรวจเป็นฉบับจริงสำหรับใช้กับประชากรต่อไป

1.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสำรวจ

การเก็บข้อมูลแบบสำรวจโดยมอบหมายให้นักเรียนนำไปแจกให้ผู้ปกครองพร้อมรวบรวมส่งผู้วิจัย สำหรับผู้มีปัญญาท้องถิ่น นักเรียนและครู ผู้วิจัยจะดำเนินการด้วยตนเอง แล้วนำแบบสำรวจมาให้คะแนนตามเกณฑ์ในการตรวจให้คะแนน ดังนี้

เมื่อตอบช่องมากที่สุด	ให้	5	คะแนน
เมื่อตอบช่องมาก	ให้	4	คะแนน
เมื่อตอบช่องปานกลาง	ให้	3	คะแนน
เมื่อตอบช่องน้อย	ให้	2	คะแนน
เมื่อตอบช่องน้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน

นำคะแนนมาวิเคราะห์โดยใช้ระดับค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2545)

คะแนนเฉลี่ย	4.51-5.00	หมายถึง	มีความต้องการมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	3.51-4.50	หมายถึง	มีความต้องการมาก
คะแนนเฉลี่ย	2.51-3.50	หมายถึง	มีความต้องการปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	1.51-2.50	หมายถึง	มีความต้องการน้อย
คะแนนเฉลี่ย	1.00-1.50	หมายถึง	มีความต้องการน้อยที่สุด

2. การสนทนากลุ่ม (Focus Groups) คือการรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในประเด็นปัญหาที่เฉพาะเจาะจงเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ดีที่สุด โดยผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันของสมาชิกในวงสนทนา โดยเน้นความสำคัญของพลวัตกลุ่ม (Group dynamics) ซึ่งถือว่าคนเราจะพูดหรือแสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผยในกลุ่มหรือในที่สาธารณะก็ต่อเมื่อเขาารู้สึกสบายๆ ภายใต้อสภาพแวดล้อมที่คุ้นเคย มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

2.1 สถานที่จัดการสนทนา คือวัดท่าชัยศรี บ้านเม็กดำ

2.2 ผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) คือ ผู้วิจัย

2.3 การเลือกสมาชิกสนทนา เลือกผู้สนทนาโดยยึดจุดมุ่งหมายของการวิจัยเป็นหลัก (Purposeful sampling) โดยเลือกจากประชากรทุกกลุ่ม เพื่อให้ได้ตัวอย่างที่ครอบคลุมความหลากหลายในประชากรได้มากที่สุด (ชาย โพรสิศา, 2550) จำนวน 10 คน ดังนี้ ตัวแทนนักเรียน 3 คน ตัวแทนผู้ปกครอง 4 คน ตัวแทนภูมิปัญญาท้องถิ่น 2 คน ตัวแทนครู 1 คน เลือกจากการแนะนำต่อ ๆ กันไป โดยผู้วิจัยไปถามประชากรในแต่ละกลุ่มคนใดคนหนึ่ง เช่น ถามว่า “ใครมีความรู้เรื่องตำนานวังน้ำลำพันชุดีบ้าง” เมื่อได้ชื่อคนหนึ่งมาก็ตามไปถามคนนั้นแบบเดียวกันต่อไปเรื่อย ๆ โดยวิธีนี้ชื่อที่ได้มาจะมีจำนวนมากขึ้น ๆ ในจำนวนนี้คนที่ถูกคนอื่นเอ่ยชื่อมากที่สุดจะได้รับการคัดเลือกร่วมในการสนทนากลุ่ม ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลที่ดีที่สุด โดยจุดมุ่งหมายที่เลือกตัวแทนแบบนี้ เพื่อให้ได้ตัวแทนที่สามารถให้ความรู้หรือข้อมูลมากที่สุด (Information-rich cases)

2.4 การติดต่อกับผู้ประสานงาน ติดต่อประสานงานกับเจ้าอาวาสวัดท่าชัยศรี บ้านเม็กดำ ตำบลเม็กดำ อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดมหาสารคาม เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการใช้สถานที่ในการจัดการสนทนากลุ่ม พร้อมแจ้งวัน เวลาและสถานที่ให้ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มทุกคนให้ทราบล่วงหน้า อย่างน้อย 3 วัน

2.5 การจัดที่นั่งสนทนากลุ่ม ให้นั่งเป็นครึ่งวงกลมเป็นแถวซ้อนกันให้นั่งสบาย ๆ ไม่ห่างกันนักเพื่อให้ได้ยินการพูดคุยอย่างทั่วถึงและแสดงความคิดเห็นให้ผู้อื่น ได้รับฟังอย่างชัดเจน อันจะนำมาซึ่งการสื่อสารที่มีความถูกต้องชัดเจน และยังก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้สนทนาและบุคคลในวงสนทนาด้วย

2.6 การเริ่มสนทนาในช่วงแรกของการสนทนา ผู้ดำเนินการสนทนา เริ่มจากการแนะนำตนเองและทีมงาน (ผู้จัดบันทึกและผู้บริการทั่วไป) โดยพยายามสร้างบรรยากาศ

ที่เป็นกันเอง จัดเตรียมอุปกรณ์ (กระดาษสำหรับจดบันทึกและดินสอ ชาร์ทหรือกระดานเครื่องบันทึกเสียง) ที่ใช้ในการสนทนากลุ่มให้พร้อมหลังจากนั้นจึงดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

2.6.1. อธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษา และจุดมุ่งหมายในการจัดสนทนากลุ่ม

2.6.2. เกริ่นนำด้วยคำถามอุ่นเครื่องเพื่อสร้างบรรยากาศผ่อนคลายเป็นกันเอง

2.6.3. เมื่อผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเริ่มมีความคุ้นเคยกันจึงเริ่มคำถามซึ่งได้จาก

การวิเคราะห์แบบสำรวจ เป็นแนวทางประเด็นในการสนทนา

นอกจากประเด็นข้อคำถามเหล่านี้ ในการสนทนาจะเกิดข้อคำถามที่เกิดขึ้นระหว่างการสนทนาผู้ดำเนินการสนทนาจะใช้ประเด็นคำถามเหล่านั้นซักต่อเพื่อให้ได้รายละเอียดของประเด็นนั้น ๆ มากยิ่งขึ้น

2.7 การยุติการสนทนากลุ่ม ขอให้สมาชิกแต่ละคนสรุปสิ่งที่ตนได้พูดและเพิ่มเติมข้อมูล/ความเห็นของตน โดยผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มอาจเป็นผู้เริ่มต้นสรุปก่อนก็ได้ แล้วจึงให้สมาชิกช่วยกันเพิ่มเติม การสรุปเป็นการทำความเข้าใจสาระสำคัญของข้อมูลให้ตรงกันและปรับแก้ในประเด็นที่อาจเข้าใจผิด

3. เรื่องเล่าเร้าพลัง (Storytelling) เป็นเทคนิคของการใช้เรื่องเล่าเพื่อแบ่งปันความรู้ เป้าหมายสำคัญที่สุดของการเล่าเรื่องคือ ให้ผู้มีความรู้จากการปฏิบัติ (Tacit Knowledge) ซึ่งเป็นความรู้ที่ฝังลึกอยู่ในตัวผู้ปฏิบัติ ได้ปลดปล่อยความรู้ที่ซ่อนลึกอยู่ในหัวใจ (ความเชื่อ) ในส่วนลึกของสมอง (ความรู้) และในส่วนลึกของร่างกาย (การปฏิบัติ) ออกมาทางคำพูด สีหน้า และท่าทาง การเล่าเรื่องจะประสบผลสำเร็จมากน้อยขึ้นอยู่กับปัจจัยหลัก 3 ประการ คือ ผู้เล่า ผู้รับฟัง และบรรยากาศขณะเล่า โดยผู้เล่าที่มีอารมณ์แจ่มใส มีความเอื้ออาทร (Care) ต่อกลุ่มผู้ฟังมีความรู้สึกว่าผู้ฟังเป็นกัลยาณมิตร มีจิตใจพร้อมที่จะให้มีความภาคภูมิใจในความสำเร็จที่ตนกำลังเล่า โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้ความรู้ประสบการณ์ในเรื่องที่เล่านักเรียนจะหมุนเวียนตามฐานการเรียนรู้ฟังเรื่องเล่าในประเด็นเดียวกันแต่ผู้เล่ามีประสบการณ์ที่ต่างกัน

4. การสกัดขุมความรู้ เมื่อมีการเล่าเรื่องและการจดบันทึกตามกระบวนการจัดการความรู้ โดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่อง ผู้ฟังแต่ละคนเขียนความรู้ที่ได้จากการฟังเรื่องเล่าเร้าพลังลงในกระดาษ ไม่จำกัดว่าแต่ละคนจะเขียนได้กี่ขุม ก็แผ่น ขึ้นอยู่กับทักษะการฟัง และความสามารถในการจับประเด็นของแต่ละคน ลักษณะของขุมความรู้ควรมีลักษณะ ดังนี้

4.1 เป็นประโยคที่ขึ้นต้นด้วยคำกริยา

4.2 เป็นวิธีการปฏิบัติ

4.3 เป็นประโยคหรือข้อความที่สื่อความเข้าใจได้โดยทั่วไป

4.4 ไม่ควรเป็นถ้อยคำหรือวลีที่ผู้เขียนบัญญัติขึ้นเอง

5. การสังเคราะห์แก่นความรู้ (Core Competence) เป็นการนำข้อความประเด็นที่สกัดได้จากเรื่องเล่านำมาวิเคราะห์และพิจารณาแล้วจะสามารถจัดกลุ่มได้ การจัดกลุ่มขุมความรู้ประเภทเดียวกันไว้ด้วยกันแล้วตั้งชื่อให้กับขุมความรู้ใหม่นั้น โดยให้ครอบคลุมขุมความรู้ทั้งหมดที่มีอยู่ในกลุ่มเดียวกันซึ่งเรียกว่า การสังเคราะห์แก่นความรู้

6. แบบบันทึกผลหลังการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ (After Action Review)

หรือ AAR เป็นการสรุปบทเรียนจะกระทำหลังจากได้ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้มาแล้ว เพื่อทำการประเมินสิ่งคาดหวังปัญหาอุปสรรค ตลอดจนข้อเสนอแนะต่าง ๆ โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม นั่งล้อมวงเป็นรูปตัวยู เลือกหัวหน้ากลุ่มเพื่อดำเนินการและเลขากลุ่มเพื่อบันทึกสิ่งที่สมาชิกพูดตามประเด็นคำถามตามแบบบันทึก จำนวน 5 ข้อ ดังนี้

6.1 ก่อนเริ่มกิจกรรม มีความคาดหวังอะไรบ้าง หรือมีวัตถุประสงค์อะไรบ้างกับกิจกรรมที่ผ่านมา

6.2 อะไรบ้างเกินความคาดหมายจากกิจกรรมนี้

6.3 อะไรบ้างที่ไม่ได้ตามความคาดหมายหรือวัตถุประสงค์ใดบ้างที่ไม่บรรลุความคาดหวังเพราะเหตุใด

6.4 จากกิจกรรมทั้งหมดนั้นเราควรที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมส่วนใดเพื่อให้งานดีขึ้น

6.5 จะนำความรู้ที่ได้จากกิจกรรมนี้ไปทำประโยชน์อะไรต่อไป

กลุ่มตัวอย่างแต่ละคนสะท้อนตามข้อคำถามตามความรู้สึกรู้สึกของตนเอง ไม่มีการตัดสิน ถูกผิดจนครบทุกคนเลขากลุ่ม สรุปโดยอาจสรุปตามแบบบันทึกหรือในรูปแบบอื่นก็ได้แล้ว นำเสนอต่อกลุ่มใหญ่ ผู้วิจัยทำการสรุปตามแบบบันทึกแล้วนำเสนอให้กลุ่มตัวอย่างฟังอีกครั้งหนึ่ง

7. การถอดบทเรียน (Lesson distilled) เป็นวิธีการจัดการความรู้รูปแบบหนึ่งมี

วัตถุประสงค์เพื่อสืบค้นความรู้จากการปฏิบัติงาน โดยใช้วิธีการสกัดความรู้และประสบการณ์ที่ฝังลึกจากกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมปฏิบัติงานและบันทึกรายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติงาน ผลการปฏิบัติงานและความรู้ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติงานทั้งที่สำเร็จหรือล้มเหลวจากการปฏิบัติงาน เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายและสามารถเผยแพร่

ศึกษาเรียนรู้ได้เน้นการพูดคุย สัมภาษณ์ เล่าเรื่อง สักเคราะห์ จับประเด็นให้ได้ กระบวนการวิธี
ดำเนินงานในเชิงบทเรียนหรือประสบการณ์ที่ผ่านมาไม่เน้นรูปแบบวิธีการวิจัย

7.1 เครื่องมือและวิธีการ

เครื่องมือที่นำมาใช้ในการถอดบทเรียนอาจใช้แผนที่ความคิด (Mind map) เขียน
ลงบนกระดาษหรือกระดาษขนาดที่ทุกคนมองเห็นชัดเจน โดยเอาเป้าหมายหรือสิ่งที่อยากจะเห็น
ผลสำเร็จสุดท้ายเป็นฐานเริ่มต้น โดยมีขั้นตอน ดังนี้

7.1.1 การดำเนินการ

- 1) จัดทำหนังสือเชิญผู้มีปัญญาท้องถิ่น โดยแจ้งเวลา และสถานที่ให้ชัดเจน
- 2) ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการโดยกล่าวถึง สิ่งที่ควรปฏิบัติในขณะร่วมกิจกรรม
เช่น ทำจิตให้ว่างเป็นผู้ไม่รู้และอยากจะรู้อย่างตั้งใจและใส่ใจ มองความรู้ประสบการณ์ทุกอย่างที่
ได้รับอย่างมีคุณค่ามีความหมายยิ่งใหญ่ ทั้งในแง่ของการบอกเล่าเรื่องราวและการขยายผล
- 3) เริ่มต้นด้วยคำถามง่าย ๆ ใกล้เคียง ใกล้ใจ สภาพแวดล้อมใกล้ตัวถามเริ่มต้น
ด้วยองค์ประกอบอะไรก็ได้ที่ต่อเนื่องเป็นเรื่องเดียวกันต่อเนื่องกัน
- 4) ใช้ภาษาท้องถิ่น ภาษาง่าย ๆ ภาษาชาวบ้าน และอาจเขียนภาษาชาวบ้าน
(อ่านแล้วรู้สึกสนุกขบขัน)
- 5) กรอบประเด็นในคำถาม เช่น ขั้นตอนการดำเนินการผลการปฏิบัติงานองค์
ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น ข้อเสนอแนะ โดยอาจถามต่อเนื่องจนได้คำตอบที่ลึกที่สุด
- 6) สอดแทรกมุขตลกทั้งภาษาสนุก ๆ และอาจบอกเล่าเรื่องราว (นิทาน)
ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเพื่อให้เห็นความสำคัญและคุณค่ายิ่งขึ้น

7.1.2 การสรุป

- 1) สรุปการพูดคุยข้อมูลเป็นระยะ ๆ เพื่อต่อยอดและตรวจสอบข้อมูลความจริง
ไปด้วย
- 2) จับประเด็นหลัก ๆ เขียนให้ชัดเจนและครอบคลุมที่สุด
- 3) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลและเพิ่มเติมด้วยการถามต่อ
- 4) สรุปสุดท้ายให้เห็นภาพทั้งหมด

8. เวทียืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยรูปแบบการตรวจสอบแบบสามเส้า
(Triangulation) เป็นรูปแบบการเปรียบเทียบข้อค้นพบเพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือ โดยการให้บุคคล
ต่าง ๆ ที่ไม่ใช่ผู้วิจัยทำการทบทวนข้อค้นพบ (Review Triangulation) ทั้งด้านความแม่นยำ

(Accuracy) ความสมบูรณ์ (Completeness) ความเป็นธรรม (Fairness) และความน่าเชื่อถือ (Credibility) ในการวิเคราะห์ข้อมูล (สุภางค์ จันทวานิช. 2549 : 55)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน

1.1 ค่าร้อยละ (Percentage) โดยใช้สูตร (สุรวาท ทองบุ. 2550 : 123)

$$\text{ร้อยละ} = \frac{f}{n} \times 100$$

เมื่อ f แทน ความถี่

N แทน จำนวนผู้ตอบแบบสำรวจทั้งหมด

1.2 ค่าเฉลี่ย คำนวณโดยใช้สูตร (สุรวาท ทองบุ. 2550 : 123)

$$\bar{x} = \frac{\sum x}{N}$$

เมื่อ \bar{x} แทน คะแนนเฉลี่ยของผู้ตอบแบบสำรวจ

$\sum x$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมดของผู้ตอบแบบสำรวจ

N แทน จำนวนผู้ตอบแบบสำรวจ

1.3 หาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำนวณโดยใช้สูตร (สุรวาท ทองบุ. 2550 : 124)

$$S = \sqrt{\frac{\sum x^2 - (\sum x)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ S แทน ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน

N แทน จำนวนผู้ตอบแบบสำรวจ

$\sum x$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

$\sum x^2$ แทน ผลรวมของกำลังสองของคะแนนผู้ตอบแบบสำรวจแต่ละคน